

AUGUST RODİN'İN "DÜŞÜNEN ADAM" HEYKELİ ÜZERİNE BİR DEĞERLENDİRME

AN EVALUATION OF AUGUST RODIN'S "THE THINKER" STATUE

Yrd. Doç. Osman YILMAZ ^a

^a Erciyes Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, oyilmazerciyes@hotmail.com

Özet

Rodin'in düşünün adam heykeli, modern sanat alanında, dünyada en çok bilinen sanat yapıtlarındandır. Düşünen Adam heykelini anlamak için, Rönesans'la başlayıp, Aydınlanma'ya imve kazanan rasyonalist-hümanist düşünce geleneğinden haberdar olmak gerekir. Aydınlanma düşüncesinde temellenmeye başlayan hümanizm hayata dair ne varsa önceliği insana ve insan düşüncesine veren akılcı bir tavidir. Söz konusu olan insan değerlerinde temellenen ve bir idealizmle yaratılmak istenen dünyadır. Beşeri deneyimlerle hayatı dönüştürmeye başlayan, akılcılıkla inşa edilen hümanizm modernizmin temel değerini oluşturmuş ve modern düşüncede bu akılcı gelenek üzerinde yükselmeye başlamıştır.

Modernizmle insan, ruhsal ve bedensel varlığıyla bilimin, felsefenin ve sanatın konusu olmuş ve insan, nesnel algıları ve öznel dışavurumlarıyla bir bilinç dünyası yaratmaya başlamıştır. Sanayi devrimiyle başlayan makineleşmenin hız kazandığı 19.yüzyılın özellikle ikinci yarısı modern sanat'ta yeni deneyimlerin yaşandığı bir süreç olmuştur. Bu zamanda empresyonistlerin öncülük ettiği düşünce hareketleriyle başlayan tavrı kısa sürede diğer sanat alanlarında da yansıma bulmuştur. Rodin'in Düşünen Adam heykelinde plastik yönden açık modern etkilerin görülmeye başladığı yapıtların başında gelir. Bu nedenle ilkin cehennem kapısında şair olarak yaratılan heykel, daha sonra buradan kopartılıp kendi başına sergilendiğinde ise, bir düşünür olarak plastik ifadesiyle akılcı, hümanist bir tavrın modernde temel bir göstergesi olmaya başlamıştır.

Heykelde insanın tüm bedenine dalga dalga yayılan derin kaygı ve heyecanıyla Rodin'i gelenekten ayıran ve onu modern yapan dışavurumcu plastik tavrı olmuştur. Bedenin yüzeyinde görülen öz-biçim arayışına yönelik, derinden hissedilen etkileyici parçalanma duygusu, modern düşünce açısından Rodin'in göstergesi gibidir. Yaşanan zamanın modern kaygılarını gösteren Düşünen Adam, zamanın sabiti ve bir bilinci olarak düşüncenin merkezine insanı koymuştur. Günümüz sanat düşüncesinin okunmasında ve anlaşılmasında sembolleşen heykel, modern heykeli yapıtlarından biri olmuştur.

Anahtar Kelimeler: August Rodin, Düşünen Adam Heykeli, Modern Heykel.

Abstract

Rodin's statue of "the thinker", in the field of modern art world, is one of the most well known works of art. To understand the statue of The Thinker, starting with the Renaissance, the Enlightenment rationalist-humanist tradition of thought gained momentum with the need to be aware of. Enlightenment humanism began to be grounded in the thought of what if life is about people and people to the idea that priority is a rational attitude. Based on human values at stake and is the world that want to create an idealism. To transform human life begins with experience, rationality, humanism, modernism built form the core values and modern thinking on this rationalist tradition began to rise.

Modernism people with mental and physical existence of science, philosophy, and art, and was the subject of human, subjective and objective perception of the world has begun to create awareness with expression. Mechanization began with the industrial revolution gained momentum in the second half of 19th century modern art, new experiences, especially where there has been a process. It also pioneered the idea of the Impressionist movement began with the attitude soon flected in other fields of art. Rodin's The Thinker statue open the plastic aspect of modern influences began to appear at the beginning of the works. Therefore, created the first sculpture as a poet to the gate of hell, , then here is torn off when exposed on its own, with plastic expression as a rational thinker, a humanist attitude has become a key indicator in the modern.

In the sculpture, excitement and deep concern for entire human body in waves emitted from the Rodin's tradition separates and makes it modern expressionist has been plastic attitude. Surface of the body seen in the seeking for self-form, deeply felt sense of fragmentation impressive, in terms of modern thought is like Rodin's indicator. Showing the time lived a modern concerns The Thinker, and a constant awareness of time as the thought has put people at the center. Reading and understanding of contemporary art in the iconic statue of thought, has been one of the works of modern sculpture.

Keywords: August Rodin, The Thinker, Modern Sculpture.

1.Giriş

Artık insan kadim inançların egemenliğini aşan, insanı merkeze koyan bir düşüncenin peşine düşmüştür. Buna göre, doğa ve geçmişe ait inançlar bir kozmos olmaktan çıkmış, onun yerini insan aklına dayalı umutlu bir geleceğin heyecanı almıştır. Rönesans'la başlayıp, 17.yüzyıldan itibaren Aydınlanmayla insan, dogmalardan kurtularak, kendi akli ve deneyimleriyle bizzat kendi varlığını, kendisinin aydınlatmaya başladığı bir düşünme akımı yaratmıştır. Aydınlanmanın mimarı R. Descartes şöyle diyordu: “Kesin olan tek şey var, bir şeyin doğruluğundan şüphe etmek. Şüphe etmek düşündürmektir. Düşünmekse var olmaktır. Öyleyse var olduğum şüphesizdir. Düşünüyorum şu halde varım” (Hançerlioğlu, 2000: 57). Bununla bilginin kaynağı olarak işaret edilen metafizik anlayışların yerine, bilmenin; bilginin kaynağı “insan düşüncesine” indirgenerek, insanda temellendirilmekteydi.

Aydınlanma düşüncesiyle bir zemin bulan hümanizm (insancılık) genel anlamıyla insanın yazgısının insanın kendisi dışında hiçbir güce emanet edilemeyeceğini, insanlığın insana yaraşır bir yaşama ancak insanın kendi çabasıyla, kendi aklıyla ulaşabileceğini savunur (Güçlü, 2003: 754). Hayata dair ne varsa önceliği insana veren, yaşamsal nedenlerin altında hep insanı arayıp bulan hümanizm, dinin katı, önyargılı dünyasını reddederek özgürlüğü, eşitliği, hoşgörüyü öne çıkarmış ve din dışı bir anlayışın önünü açmıştır. 19. Yüzyılın ikinci yarısı itibariyle hümanizm bilimde, sanatta, siyasette, hukukta özgürce ifade etme gücü, yaratma gücüne dönüşerek bir yaşantıya dönüşmeye başlamıştı. Bu durumda modern hümanizmi, hem ahlaki hem de siyasal ve hukuki düzlemde temellendirecek cevap şudur: Bu düzen sadece insan iradesi üzerine kurulabilir; yeter ki insanlar, özgürlüklerinin, kimi zaman başkasının özgürlüğünün başladığı yerde sona erdiğini anlayarak kendi sınırlarını çizmeyi, kendilerini sınırlandırmayı kabul etsinler. Söz konusu olan doğa değil, ideal olan ve hali hazırda olan değil, inşa edilecek bir kozmos'tur (Ferry, 2008: 110). Modern düşünceyle geleneksel genel geçer anlayışlardan kopmaların yaşandığı bir döneme girilmiştir. Bu açıdan bakıldığında metafizik tasarımların önemini yitirmeye başlamasıyla yerini, bilgi kuramının akla dayandığı pratik deneysel, nesnel ilişkiler almaya başlamıştır. Bir yanda deneycilik diğer yanda akılcılık tarafından oluşturulan modern düşünce anlayışı bu yönde Avrupa'da büyük destek bularak benimsenmiştir.

Modernizm ile insan ruhsal ve bedensel varlığıyla bilimin, felsefenin ve sanatın konusu olmuş, nesnel algısı ve öznel dışavurumlarıyla bir bilinç dünyası yaratmaya başlamıştır. İnsan birey olarak sınırsız bir özgürlüğün sorumluluğunu taşımaktadır. 19.yüzyıl, sanayi devrimiyle başlayan makineleşmenin hız kazandığı, maddi ve teknolojik gelişme anlamına gelen, ilerlemenin ve bin yılın sona erişiyle yeni bir bin yıla girişin yarattığı heyecanların yaşandığı dinamik bir süreçtir. İnsanın elde ettiği yeni güçleri doğru kullanıp kullanamayacağı konusunda ciddi kaygılar yaşanmaktadır. M. Foucault, 19.yüzyılın başlangıcının modern çağın yani daha güçlü ve keskin tarih duygusu ve böylelikle de beşeri deneyimin gelip geçici ve dalgalı yönlerine karşı daha derin bir duyarlılıkla karakterize olan bir çağın başlangıcını ifade ettiğini söyler (Cevizci, 2010: 1262).

Klasik sanat geleneğinin yetkinliğe götüren bir düşünce olmadığının anlaşılmasıyla sanatta da yeni arayışlar baş göstermeye başlar. Geleneksel atölye anlayışına karşı çıkan ve doğaya yeni bir gözle bakan empresyonist sanatçılar olmuştu. Duyuma dayalı anlık izlenimi ifade eden, ilk resimlerini sergiye çıkarmalarıyla yeni bir gerçekliği dile getirerek yeni bir tartışmayı da başlatmış oldular. Böylece insanın dış dünya algısının

değişken, göreceli oluşuyla gerçeği anlamada yeni arayışlara giren sanat, biçimsel soyutlamalara girerek P. Cezanne ile öz-biçim arayışlarına yönelmiştir. Resim’de tüm bunlar olurken heykelde de yeni arayışların ve sezislerin izleri A. Rodin’in heykellerinde görülmeye başlar. Sanatta modernist gelişmelerin, çarpıcı sonuçları Kıta Avrupa’sında akılcı (rasyonalist) düşünce geleneğini oluşturarak Fransa’da ortaya çıkması anlamlıdır. Çünkü modern düşüncenin ve modern sanatın önde gelen filozofları ve sanatçılarının çoğu Fransız’dır.

August Rodin (1840-1917) Modern Heykel Sanatının ortaya çıkışı ve gelişimi bakımından özel bir yere sahiptir. 19. yüzyılın ikinci yarısında ortaya çıkmaya başlayan öncü sanat hareketleri ve heykelde Rodin’in bu öncü sanat hareketlerine katkısını düşünürsek, Modern Heykel Sanatını anlamakta önemli bir tutamak noktası elde etmiş oluruz. Rodin dönemin öncü sanat hareketlerine pek bir eğilim göstermemiş aksine, geleneksel sanatçılar gibi atölyesi içinde kalarak, tamamıyla kendine özgü bir tarz yaratmayı başarmış ve modern heykelin ustaları arasında yer almıştır. Rodin Paris doğumlu bir sanatçı olmasına rağmen, dönemin önde gelen klasik sanat okullarında eğitim almış bir sanatçı değildi. Belki de onu farklı kılan da buydu. Rodin daha çok kendisini yetiştirmiş bir sanatçı ancak, önemli çalışmalara imza atmaya başladığı dönem de yaptığı İtalya gezisinin ona büyük katkılar sağladığı anlaşılmaktadır. Özellikle Michelangelo ve diğer Rönesans ustalarını yakından incelemiş ve klasik dönem heykellerinden etkilendiği ve bazı çalışmalarında da esinlendiği heykellerinde görülür. Rodin sanat yaşamı boyunca oldukça verimli olmuş bir sanatçıdır. Başlıca eserleri ise Cehennem Kapısı, Düşünen Adam, Kale Burjuvaları, Bronz Çağı, Vaftizci Yahya, Yürüyen Adam, Öpüş gibi heykelleridir.

- A. Rodin’in eserlerini yaratmasının üzerinden neredeyse yüzyıl geçmiş olmasına karşın, yarattığı eserler günümüz heykeli açısından önemini korumakta ve hala tartışılmaktadır. Rodin gelenekten etkilenmesine rağmen modern bir tavır içinde olan öncü bir sanatçıydı. Modern sanat düşüncesinin ilk görülmeye başladığı yer Paris’ti ve O’da Parisli bir sanatçıydı ve Paris’in düşün ortamında yetişmişti. Modern Sanat açısından baktığımızda Rodin’in heykelleri doğrudan olmasa da Empresyonist düşüncenin heykelde ilk belirtileri gibi’dir. Resimde olduğu gibi Heykelde de ilk yenilikçi, öncü sanat (avant-garde) değerleri Fransa’da ortaya çıkmış ve oradan Avrupa’ya yayılmıştır. Bunda en büyük etken, özellikle Paris’in insanı temel alan akılcı (rasyonalist) düşünce geleneğinde, düşünürlere ve sanatçılara özgürlükçü bir ortam sağlamış olmasıydı.
- B. Rodin’in özellikle modelaj tekniğinde yarattığı figürlerinde geleneğin planlar belirginleşmeye, yüzeyler ve konturlar da hareketlenmeye başlamıştır. “Düşünen Adam” heykeli bu plastik etkilerin en net görüldüğü eserlerinden birisi dahası en önemlisidir. Rodin’in Düşünen Adam heykeli belki de dünyada en çok bilinen öncü sanat eserlerinden biridir. Heykelin bu ünü onun ortaya çıkış süreci ve sonradan yorumlarıyla ilgili olduğu kadar, Rodin’in plastik tavrıyla da ilgilidir. Düşünen adam heykeli, bir düşünür (filozof) olarak düşünülür, ama onu günümüz içinde önemli kılan şey, düşünür olmasından ziyade, nasıl bir düşünceyi ya da nasıl bir sanat düşüncesini ifade ettiğidir. Çünkü ilk yapıma nedeniyle, sonucu arasında anlam bakımından oldukça büyük bir fark vardır. Öncesinde bir konunun bir parçasıyken, sonrasında konu kendisidir.
- C. Düşünen Adam heykelinin kopyaları dünyada, İsrail: Tel Aviv İletişim Merkezi girişi, Japonya: Tokyo Kyoto Ulusal Müzesi, Norveç: Oslo Ulusal Galeri,

İngiltere: Cambridge Üniversitesi, Vatikan: Vatikan Müzesi, Kanada: McLaren Sanat Merkezi, Meksika: Soumaya Müzesi, Avustralya: Melbourne Victoria Ulusal Galerisi; Sidney Opera Evi, Arjantin Boenos Aires Parlamento Binası ve Amerika Birleşik Devletlerinin eyaletlerinde müze, üniversite ve sanat merkezleri gibi birçok yerlerinde bulunmaktadır (Usman, 2013, internet). Buna karşın Türkiye’de ise, heykel İstanbul’da Bakırköy Ruh ve Sinir Hastalıkları Hastanesinin bahçesinde bulunması manidardır. Demek ki, düşünmek bizde deliliğin bir göstergesi!

2. Cehennem Kapısı

Rodin’i sürekli eleştiren gazeteci ve akademisyenlere karşın, aralarında Leon Gambetta gibi tanınmış politikacıların, Pierre Loti, Sully Prudhomme gibi yazar ve aydınlarla o zaman Avrupa’da ünü artmış müzisyen Charles Gounod’nun da bulunduğu bir grup taraftar kendi aralarında topladıkları imzalı dilekçeler onun Dekoratif Sanatlar Müzesini için iyi bir sipariş almasını sağladı. 1880 yılında verilen bu sipariş, Dante’nin “İlahi Komedyasını” tasvir eden bir kapı olacaktı. Bu kapı, Rodin’in üzerinde yıllarca kafa yordduğu ve bunun üzerinden birçok yapıtını yarattığı “Cehennem Kapısı”dır.

Şekil 1. August Rodin, Cehennem Kapısı

Şekil 2. August Rodin, Düşünen Adam (ayrıntı)

(Neret, 2007: 26). İlahi Komedyadaki öykü Dante’nin bir ormanda yakınına kaybetmesi ve ölmüş Pagan (putperest) yazar Vergilius’la karşılaşmasıyla başlar. Tüm öykü, birinci şahıs olarak şairin dilinden, ölümden sonraki yaşama ilişkin üç bölgeye yapılan seyahati anlatır. Kendisine bu yolculuk öncesi, Tanrı’yı bulmak için Cehennem, Araf ve Cennet’i geçmek zorunda olduğu söylenir. Böylece kendisine yol gösteren Vergilius’un ve sevgilisi Beatrice’in ruhuyla öte dünyanın bilinmeyenlerine doğru yolculuğa başlar. Önce Cehenneme inerler ve günahkârların akıbetiyle karşılaşır. Rodin temel yapıyı Komedya’ya bağlı olarak Cehennem Kapısında, Cehennemin içini tasvir eder bir biçimde şekillendirmiştir. Cehennem, Komedyada Cennetten kovulan şeytanın büyük bir hızla yeryüzüne düşerek, günahlarının ağırlığıyla yer kürenin merkezine kadar inmesiyle ortaya çıkan derin çukurdan oluşmuştur (Dante, 2012: 5,16).

Cehennem günahların kişileştirildiği en aşağıdan yukarıya doğru bir yükselişi tasvir eder. Cehennem Kapısının genel kompozisyonu buna uysa da Rodin o düşünce içinde şair Dante'yi kapının iki kanadının üstünde yer alan alımlığın ortasına yerleştirir. Kapının en tepesinde ise Âdem'in Cennetten kovuluşunu temsil eden ve sanatçı tarafından "uç gölge" olarak adlandırılan üç figür yer almaktadır. Kompozisyonun ortasında şair olarak tasvir edilen "Düşünen Adam" Cehennemin üst bölümünde yer alır. Kapının her iki yanında da günahlarının ağırlığıyla aşağı düşen, acı ve kederler içinde figürler görülür. İnsanın yaşamının anlamsız bir şey olmadığını, kıyamete kadar ruhların bedenlerinden ayrılmış olsa da ruh ve beden birliğini koruduğunu gösterir. Ruhlar nihai kaderlerine olan yolculuklarında ruh-beden birliğini bozmamak için onları gölge bedenleriyle acıyı yaşatır. Dante'nin İlahi Komedyada anlattığı ilahi yargı tasavvuru Rodin'in ellerinde tekrar hayat bulurken, Rönesans betimlemelerine benzemediği, aksine sanatçının çağına uygun kendine özgü bir tasavvurunun görüldüğü figüratif bir tavrı ifade eder (Dante, 2012: 18,19). Kısaca, Cehennem Kurgusu Komedyaya bağlı olarak dünyada işlenen günahların karşılığı olarak cezaların tasvirleri üzerine kurulmuştur.

Cehennem Kapısında görülen heykellerin hepsi, kendi dış hatları içinde haptirler. Üzerimizde yaptıkları etki de üst üste yığılımlıktır. İnsanın anlamının, çektiği cezanın hiçlik karşısında bir meydan okumasıdır. Bu figürlerin içinde korkunç sıkışmışlığın ve iç daralmasının farkına varırız. Gözle görünmez bir basınç, dışa doğru yapılacak her hamleyi engelleyerek, bu hamleyi parmak uçlarıyla hissedilebilecek küçük bir yüzey ilişkisine indirger ve Rodin "Heykel, çok yalın bir deyişle, çukurlar ve çıkıntılar yapma sanatıdır," bundan kurtuluş yoktur, der. Cehennem Kapısında kendi bedenlerine hapsedilmiş, kendi özünü arayan figürler karmaşık bir biçimde gösterilmiş gösterilerek ifade edilmişlerdir. Bu figürleri bastıran ve geriye, kapiya doğru iten güç Cehennemdir. Çevresine yukardan bakan Düşünen Adam, dışarıyla temasa karşı bütünüyle kilitlenmiş durumdadır: Kendisine değen havadan bile kaçınarak içine büzülmüştür (Berger, 2006: 25).

Cehennem Kapısında merkezi bir açıdan görülecek şekilde üst bölümde oturur, öne çıkmış olarak tasvir edilen şair-Dante, yarattığı iki dünya arasında düşünmektedir ve düşüncesi de içinde bulunduğu dünyadır. Diğer kaynaklarda geçmese de, İlahi Komedyanın Araf bölümünde belki de Düşünen Adam'ın pozunda Rodin'e ilham olmuş olabilecek bir olay şöyle geçmektedir. "Blacque, artık sana üzülüyorum; ama söyle bana; neden tam burada oturuyorsun? Beklediğin mi var? Ve o: Ah kardeşim, yukarı gitmenin ne yararı var? Tanrı'nın meleği, engelledikten sonra kapıda, benim cezamı çekmemi ve kurtuluşumun başlanmadan önce, dışarıda güneş, yaşamımdaki kadar dönüş yapmalı çünkü son soluğa kadar beklediğim tövbe etmek için meğerki yardımına duaları ile Tanrı'nın sevgili bir kulu koşsun; başka nedir geçerli, gökyüzünde duyulmak için?" (Dante, 2012: 295). Blacque burada şairin Virgilius ile Araf'ta rastladığı, orada tembelce oturan birisidir, ama Komedyada oturur ve düşünür şekilde tasvir edilen tek kişidir.

İkonografik bir gelenek içinde konuyu özgürce ele alan Rodin Dante'den esinlenerek trajik ve gerilim içinde karakteristik bedenler tasarladı. Ana kapının final kısmınaysa konuya bağlı olarak, trajik âşıklar Paolo ile Francesca ve Kont Ugolino ile çocuklarının korkunç ölümlerinin hikâyelerindeki bedenlerden esinledi. İnsan gruplarından oluşan kompozisyonları tasarlarırken Rodin'in, konuyu hiçbir zaman sistematik olarak ele almadığı düşünülmektedir. Tasarım sürecinde, Rodin'in artistik sezgilerine ve tecrübesine olan güvenle kahramansı ve destansı bir ölçekte doğaçlama yapmakta kendini özgür bırakmıştı. Bunu, bu günde eserlerinde görmemiz mümkün. Birçok küçük

figürleri üst üste yüksek kabartmalarını yaparak mimariye uyarladı. Kapıdaki küçük yapılardan oluşan tüm formlar dikey iki panel ve bir alınlıktan oluşmaktaydı. En tepede, Düşünen Adam'ın üstünde Âdem'in cennetten kovuluşunu temsilen “Üç Gölge” isminde üç figür yer alıyordu (Elsen, 2003: 155,157). Rodin Cehennem Kapısını bitirene kadar tasarımda ve figürlerde birçok kez yer değişiklikleri yaptı. 1887'ye geldiğindeyse Dekoratif Sanatlar Müzesi hala yapılmamış, Cehennem Kapısı ise 1900'den önce bitirilmişti. Rodin, kapı üzerindeki tasarımlarını Rönesans formlarıyla birleştirirken, zamanla Baudelaire'in hayallerini içeren Romantik formlara dönüştürmüştü. Başlangıçta Lorenzo Ghiberti'nin planlı ve düzenli “Cennetin Kapısına”, “Cehennemi” bir tepki olarak tasarlanan Rodin'in Kapısı tam bir kaos ve düzensizlik örneğidir (Neret, 2007: 26). Dante'nin cehennem konularını yorumlarken Rodin kendi zamanı ve geçmiş arasında, mitoloji, edebiyat ve inanç arasında kalmış, çağının çatışan düşüncelerini yansıtmıştır. Kapıdaki sahnelerdeki figürleri yaratırken model olarak atölyedeki çalışanlarından ve sokaktaki insanlardan yararlandı. Figürlerde sadece fiziksel çaba gerektiren oyunları değil aynı zamanda tüm bedende ve yüzeylerinde ruhsal acındırmaları da yalınlaştırdı. Kapının üstünde, alınlıkta yer alan Şair (Dante) kompozisyonda tüm etkiyi üzerinde toplar. Şair (Düşünür) bu bakımdan Rodin'in sanat ve yaşam vizyonu olarak kapıyı anlamının bir anahtarındır (Elsen, 2003: 170). Şair merkezi olarak ruhsal ve düşünsel tüm etkileri üzerinde toplamaktadır. Kapıların dışında Şair (Düşünen Adam) heykeli kör, sağır ve dilsizdir. Ben, August Rodin bu yapıtı insan formu ve düşüncesinden etkilenerek yaptım diyor (Elsen, 2003: 171). Cehennem Kapısı Rodin'in tüm kavrayışını aktardığı ve yaratıcılığını denediği uzun süreli bir çalışmaydı. Düşünen Adam, bu kompozisyonun en ön plana çıkan etkileyici figürlerinden biriydi. Rodin, Cehennem Kapısı üzerinde yaklaşık on yıl çalıştı. Bu süre içinde genel kompozisyon üzerinde bazı değişiklikler yaparak ve figürlerin boyutlarını da değiştirerek farklı ölçülerde tekrar tekrar yorumladı.

2. Düşünen Adam Heykeli

Düşünen Adam orijinal boyutuyla ilk olmasa da Cehennem Kapısının ilk yapılan figürlerinden biridir. Kapının baştan sona anlamı ve tasarımı bu figür üzerine odaklanmış ve 1880-89 yıllarında Rodin'in atölyesine gelen ziyaretçileri bu figürü Dante olarak isimlendirmişlerdi. Şair Dante figürünü 1884 yılında, patinesiz bronz dökümünü 4000 franka satın alan İngiliz koleksiyoncu Constantine Ionides isimli bir sanatsever ona “Düşünen Adam” (Le penseur) ismini verdi. Düşünen Adam heykeli ilk olarak 1888'de Kopenhag halka açık sergilendi ve bu tarihe kadar Şair olarak anıldı. Cehennem Kapısı'ndan ayrıldıktan sonra da Düşünen Adam (Le penseur) olarak isimlendirilmiştir. Figür, 1902 ve 1904 yılları arasında büyütüldü ve hemen arkasından da Bronz döküm olarak Paris salonda Henri Lebosse tarafından sergilendi. 1906'da ise, Fransız İşçileri için bir sembol olarak Pantheon (Genevie Kilisesi) önüne dikilerek açılışı yapıldı. Rodin öldükten sonra 1922 yılında, Rodin Müzesinin bahçesine taşındı ve halen orijinal kaidesi üzerinde, orada sergilenmektedir (Elsen, 2003: 174, 175).

Düşünen Adam heykeli, atletik çıplak duruşuyla Antik Yunan düşüncesine bir gönderme yaptığı gibi, düşünme şekliyle de düalist anlamda hem Orta Çağ şairi Dante ve dünyevi sorunların sorumluluğunu üzerine alan modern insanı temsil eder. İnsanın varoluşundaki yaşam macerasında Mitolojiden, İncile, Rönesanstan, Aritokrasiye ve Hümanizmaya kadar açık bir kişiliği üzerinde görmek mümkündür. Bu haliyle yaşanmış bir geçmiş ve belirsiz bir geleceğin arasında sıkışıp kalan Düşünen Adam, adı üstünde güçlü-kuvvetli, yetişkin bir erkek figürüdür. Bu, Antik Yunan düşünce geleneğinin bir ifadesi olan “sağlam kafa sağlam vücutta bulunur” özdeyişinin karşılığı yetkin insanı

hatırlattığı gibi, baskın düşüncenin ifadesi olan ataerkil geleneğin de bir idrakidir. Yaratıcı güç eril, etken ve baskın olandır.

Cehennem Kapısının bir parçası Şair-Dante'yi temsilen yaratılan heykel Cehennem Kapısından ayrıldıktan sonra da bir düşünürdür ancak, o artık bir Orta Çağ düşünürü değil, modernin bir düşünürüdür. Düşünen Adam eski metafizik dünyasından ayrılmış ve modern düşüncenin bir sembolü olarak dünyevileştirilmiştir. Modern Çağ düşüncesi Tanrısal, kutsal olandan koparılmış, insan aklına ve düşüncesine dayandırılan bir düşünceye dönüştürülmüştür. Tabii bu kolay olan bir değişim değildir, aksine, insanı

Şekil 3. August Rodin, Düşünen Ada

Şekil 4. August Rodin, Düşünen Adam

derinden kaygılandırılan bir çağın duygusudur. Rodin de bir yanıyla geleneğe dayanmış, diğer taraftan ise belirsiz bir geleceğe yönelmiştir.

Düşünen Adam heykeli Rodin'in atölyesinde yaratıldığı ilk zamanlarından günümüze kadar etkileyciliğini sürdürmüştür. Peki, uzun bir geçmişle gelecek arasında bir bağ kuran ve onu modern heykel sanatının temel göstergelerinden biri yapan ve değerli kılan nedir, acaba?

Her şeyden önce bireye indirgenen çağın, temsili düşüncesinin karşılığı olan bir insan imgesidir, diyebiliriz. Düşüncenin bedensel bir hal alışıyla da bedenimiz tüm benliğimizle bu dünyanın merkezine yerleşmiştir; beden maddi dünyada, bizim doğrudan doğruya akıp geçtiğini hissettiğimiz şeydir; bizim şimdiki zamanımızın güncelliği, onun edimsel durumundan ibarettir. Zamanın içine yayılmış olan madde, hiç durmadan yeniden başlayan bir şimdiki zamana göre tanımlanmak zorundayken, şimdiki zamanımız ise tersine, varlığımızın maddiyatıdır; başka bir şey değil (Bergson, 2007: 104). Rodin, zamanı içinden yaşayan ve akıp giden bedenimizi dondurup düşünceyi içine hapsedmiştir. Şöyle der, Rodin: "Bir biçimin karakterini daha iyi açığa çıkaran o kendine özgü jest(gestus)'ini yakalamak ve onu sadece dış hareketleri ve gözle görülen belirtileri yansıtarak değil, ama içinden filizlendiği düşüncenin ya da duyunun kıpırtısını aktararak saptamayı becerebilmek, işte bu heykeldir, bundan daha fazlası değil" (Berger, 2006: 25). Bununla yarattığı bilinç, zamanda var olmuş olan yaşanmış şeylerle, var olacak şeyler arasında somutlaşmış bir sezgi; geçmişle gelecek arasında uzanan bir köprüdür. Bir dikkat anıdır bu, geçmişi içinde barındıran ve ezberde tutan, henüz var olmayan geleceğe de dümen tutan. Cehennem Kapısıyla sembolleştirdiği Şair-Dante Rodin'in yaşadığı geçmiş, bir hafıza, ondan ayırarak yarattığı Düşünen Adam ise, geleceği içinde yakalayan şimdidir. Zamanın akışı kesintisiz bir süreçtir, geçmiş şimdiyle geleceği takip eder ve hiç durmaksızın ilerler.

Cehennem Kapısıyla Düşüne Adam arasında geçen nesnel zamanla, Rodin'in yaşadığı öznel zaman farklı şeyler ifade etmektedir. Biri sanatçının doğrudan beden ilişkisi içinde yaşadığı süreçken, diğeri kendi ruhunda içselleştirdiği sürekli bir yaratma olan, imgeleyen bir bilinç halidir. Yaşanan zaman ve mekân birlikteliğiyle geçmişin şimdi içinde olması, kesintisiz sürenin bölünemezliği anlamındadır. Yaşanan zaman-mekân birlikteliği, eserin yaratım sürecinde bilinçdışı kavrayışın bir ifadesidir.

Rodin'i gelenekten ayıran ve çağdaşlarından farklı kılan asıl onun plastik tavrında yatmaktadır. Çünkü gelenekle yakından ilgilenmesine karşın gelenekçi olmamış, taklitçiliği reddetmiş; konularını kendine özgü cesurca seçmiş yorumlamıştır. Başta Düşünen Adam heykeli olmak üzere, insanın ruh hallerini tüm bedene yayarak dışavurumcu olanakların da yolunu açmıştır. Bu kavrayışıyla onu özgür ve özgün kılan nedense, belki de onun Akademik (Neo-Klasik) bir eğitim almamış olmasıdır.

Şekil 3 ve 4'te görüldüğü şekliyle Düşünen Adam, kendini tamamıyla düşünceye vermiş yetişkin bir erkektir. Erkek oluşuyla da etkin; dölleyici gücü içinde barındıran baskın olandır. Tüm bedeniyle cıvılcıplak görünmesine karşın düşüncesi öyle açık seçik de değildir. Biraz kamburu çıkmış, öne eğilmiş ve elini çenesine dayamış bir vaziyettedir. Yüzüne ve bedenine baktığımızda mutlu bir şey düşündüğü söylenemez aksine, derin bir kaygı içindedir. Bu kaygıyı yaratan ve onu bu derin düşüncelere sürükleyen geçmiş ve gelecek arasında kalmış olmasında ve belki de gelecek içinde pek umutlanmamasındandır. Geleceğe dair derin bir çelişki apaçık görülmekte ve içten içe sezilmektedir. O artık düşünceleriyle yalnız ve bir başınadır. Sağ kolu sol dizine çapraz olarak dayanmış, sol eli ise yine sol dizi üzerinde serbest ve kendi içine dönüktür. Yaşadığı derin kaygılara karşın yine de içinde küçük de olsa iyimser bir umut sezilmektedir. Çenesine dayadığı sağ eli de benzer şekilde beliren umudu güçlendirmektedir. Yaşanan kaygı derinden sarstığı gibi ona acı da vermektedir. Ancak her şeye karşın, tavrı geleceğe yöneliktir. Özellikle yaşanan endişe ayaklarını ve ayak parmaklarını içe, bedenine doğru çekerek kasmayla gerilmiştir. Tüm bedeninde adalelerinin dalga dalga görünmesi parçalanmış bir ruh halini bakana yaşatmaktadır. İçinden akıp giden zamanın imgesi olarak, geçmişin devam etmesi ve hiçbir şeyin kaybolmamasıyla zamanın sürmesidir. Geçmişin biriktiği bir yer, bir hafızadır, çünkü geçmişin şimdi içinde yaşadığı, varlığını devam ettirdiği, ruhi hayatımızda elde edilenlerin şimdi de şuura kendiliğinden geldiği yerdir beden. Russel'in ifadesiyle hafıza, "geçmiş ve geleceği, onlarla ilişki arzusuyla gerçek duruma getiren, böylece gerçek süreyi ve gerçek zamanı yaratandır" (Gündoğan, 2007: 86). Düşünen Adam bu haliyle yapıldığı zamana göre, izleyeni kendi zamanına çekerek izleyicide bir zamandaşlık duygusu yaratmaktadır.

Duyguları ve tutkularıyla yarattığı dramatik gerilim açıkça dışa vurmaktadır. Olabilecekleri hissetmektedir ama elinden bir şey gelmez. Belirsiz korkuları ve kaygıları insan yaşamının değişmez bir parçası olarak belirleyen, kişinin yaptığı seçimleri en son anlamda temellendirmesinin olanaksız olduğu gerçeğiyle yüz yüze kalmasından kaynaklanan iç daralmasıdır yaşanan. O, yazgısını belirlemek isteyen; hiçlikle karşı karşıya kalan insandır. Artık insan bir başınadır ve sorun, insanın varoluş sorunudur.

Düşünen Adam heykelini geleneksel figürlerden ayıran yanı da onu sarıp sarmalayan psikolojik halidir. Oysa geleneksel figürlerde beden oldukça yalın yüzeylerden, iyi kurgulanmış oransal ilişkilerden oluşur ve korunan beden ruhsal bütünlüğün ve

birlikteliğin bir ifadesidir. Burada sanatçı, oransal ilişkileri sezgisel bir duyarlılıkla yarattığı, çatışan dinamik ilişkiler içinde kurgulamıştır. Kandinski'nin ifadesiyle “zihinsel gözünün önünde o aynı mutluluk dolu düş'ün, geleceğin sahnesi düşünün canlanması için bu yeni âleme giden ve karanlık çengellerin içinden, buzlu dağ başlarının, dibi görünmeyen vadilerini aşarak, baş döndürücü uçurumlar boyunca ilerleyerek öncünün önüne sonu gelmez bir ağ gibi serilen dolambaçlı yollarında yol gösterici, yol hep aynı önderin yanılmaz eli olacaktır (Kandinski, 1993: 92).

Gelenekten kopuş heykelde bu haliyle ilk kez Rodin'in yapıtlarında görünmeye başlar. Çünkü konturların erimeye başladığı yüzeyler hareketlenerek yüzeyde yavaş yavaş parçalanmalar kendini göstermeye başlamıştır. İnsan kendi içinde yeni gerçeğinin peşindedir. Bu aynı zamanda insanın ruhsal anlamda da parçalanışı olan kendini bireysel varlığına indirgemesidir. O artık eskisi gibi düşünmemektedir. Çünkü hayat, önceden kestirilmesi imkânsız olan yeni şekilleri yaratarak kendini geleceğe taşır (Gündoğan, 2007: 71). Sanatçının rolü anıyla zamanın sezgisini birleştirerek onu yaratıcı bir şekilde dışa vurmasıdır. Zamanın yönü geleceğe doğrudur, bilinçte şimdiki zamandan geçmişe doğru değil, geleceğe yöneliyor. Rodin bunu algılayarak bedende ifade ediyor. Geçen zamanı derinden duyumsayarak ta bizde duyumsayışlık yaratıyor. Belki de heykelin günümüzde dahi bizi kendine çeken tarafı da bu duyumsayışlık duygusu yaratmasında yatıyor olmasıdır.

Sonuç olarak, geçmişte içinde barındıran ve geleceği sezdiiren ifadesiyle Düşünen Adam heykeli Rodin'in yapıtları arasında dünyada en çok tanınan ve bilinen modern sanat örneklerindedir. Yapıldığı ilk günden ve kamusal alana ilk çıktığı andan itibaren dünyada ona olan ilgi her geçen gün giderek artmış ve birçok kopyaları gelişmiş ülkelerin kamusal alanlarında, sanat ve kültür merkezlerinde, müzelerde sürekli sergilenir olmuştur. Düşünen Adam bir siparişle teolojik bir konu olan Dante'nin İlahi Komedyasına bağlı olarak yaratıldı fakat yerinden alınıp bir başına sergilendiğindeyse yeni bir anlama kavuştu. Dünyevileşerek yeni anlama modern bir değere dönüşen heykel, zamanla kutsaldan, nesnel anlayışa geçen akılcı düşüncenin bir sembolü haline geldi.

Geleceğin ideolojik çatışmalarının ve savaşlarının sezgisini hissettiren, derin bir kaygıyı gösteren aşkın dramatik yönüyle kaotik düşüncenin bir göstergesine dönüştü. Bunda Rodin'in etkileyici dışavurumsal tarzı etkili oldu. Düşünen Adam heykeli hem geleneksel ilişkisi, hem gelenekten ayrılan hareketlenen yüzeyleri ve kitlesel figüratif yönüyle modern etkilerin sezildiği öncü sanat yapıtlarından biri oldu. Düşünen Adam zamanla, düşünce yerine, düşünceyi gösteren bir sembole dönüştü. Yeni imgeler yaratan modern sanatın içinde sabit, değişmeyen bir destek oldu.

Rodin cehennem kapısı için ilahi komedyayı yazan şair Dante'yi derin düşünceler içinde hayal etti ve ona göre imgesini yarattı, fakat daha sonra onu içinde bulunduğu düşünce atmosferinden koparıp yaşadığı dönemin sanat atmosferinde sergiledi bu tavriya düşünen adam kendi başına yapıldığı zamana taşınmış oldu. Bu haliyle Düşünen Adam bireyde, yani insanda temellenen gelecek kaygısı içindeki modern düşüncenin bir ifadesi olarak algılandı. Ve böylece Cehennem Kapısında doğan Düşün Adam Cennetle Cehennem arasındaki Araf'ta şair Dante'yi temsil ederken, Rodin'in yaşadığı zamanda ise, eskiyle yeni arasın sıkışan modern insanı temsil eder. Anlam boyutu değişen heykel düşünce imgesi olarak hem modern zamanın merkezine yerleşti, hem de modern heykelde plastik anlamda öncü eserlerden biri haline geldi. Herakleitos şöyle der: “Karşıtlar ileri geri, biri diğerine gidip gelirler, kendilerinden kendilerini

toplarlar". Karşıtların çatışması bir aradalıkta kökleşmiş bir toplanmadır (Heidegger, 2008: 256). Derin bir ruhi sebebin sonucu, ancak bir defa görülebilir. Bu sebep bir daha aynı sonucu hiçbir biçimde vermez. Süre, içimizde geçen zamanla ilgili olarak ruh hallerimizdeki değişmeyi ifade eder. Süre, geçmiş ile bağlantısını kesmeden yeni bir yaratıştır. Yeni olmanın yanı sıra, bu yaratışın önceden keşfedilmesi de imkânsızdır (Gündoğan, 2007: 84).

İzlenimcilerle birlikte değişen sanat algısı, öz biçim arayışına girerek Cezanne'la bir ivme kazandı ve sanatın biçimci bir hal almasını sağladı. Bu yeni arayışlar doğrudan heykelde de bir karşılık bulmaya başladı. Resimde başlayan bu yeni sanat anlayışının heykelde ilk yansımaları olan plastik etkiler özellikle Rodin'in modelaj heykellerinde görünmeye başlar gelenekten kopmaya başlayan bu plastik tavrı belki en etkili imgelerinden biri olan Düşünen Adam heykeli olur. Rodin geçmişten gelen hümanist tavrı düşünceyi insanda temellenen bir imgeye indirgemesiyle zamanının sanat düşüncesini ifade etmede etkileyici bir tutanak noktası yaratmış oldu. Duygusal anlamda yarattığı duygudaşlıkla, düşünceyi biçimlendiren heykel, yaşanan kaygı içinde gelecekteki değişimin habercisidir adeta. Geçmişin derin hafızası içinde geleceğin titrek belirsiz endişe yaratan sezgisidir. Zaman-mekân birlikteliği içinde soyut kalan düşünceleriyle, o zamana sabitlenmiş bir bilinçtir. İnsanca var oluş idealimizi sürdürmek için düşündüğümüz ve düşüncemizin bilincinde olmak istediğimiz sürece Düşünen Adam heykeli, modern düşüncenin ve modern heykelin vazgeçilmez plastik bir değeri olmaya devam edecektir.

Kaynakça

- BERGER, John (2006)**, “Rodin ve Cinsel Egemenlik”, *P Dünya Sanatı Dergisi* Sayı : 41 Portakal Sanat, İstanbul, Sayfa: 25
(Cevizci, 2010, s, 1262). Ferry, 2008 s, 110).
- BERGSON, Henri (2007)**, *Madde ve Bellek* 1.Baskı Dost Kitabevi Yayınları, (Çev: Işık Ergüden) Ankara.
- CEVİZCİ, Ahmet (2010)**, *Felsefe Tarihi*, SayıYayınları (2. Baskı): İstanbul. İSNB: 978-975-468-833-7
- DANTE (2012)**, *İlahi Komedya*, (Çev: Nurseren Yurtman), Kültür Bakanlığı Yayıncılık: İstanbul. İSNB:978-605-5282-24-0
- GÜÇLÜ, Abdül Baki ve (2002)**. *Felsefe Sözlüğü*, Bilim ve Sanat Yayınları (1. Baskı): Ankara.
- GÜNDOĞAN, Ali Osman (2007)**, *Bergson* Sayı Yayınları (1. Baskı): İstanbul.
- ELSEN, Albert E (2003)**, *Rodin's Art* Oxford University Pres: New York. İSNB: 0-19-513380-3
- FERRY, Luc (2006)**, *Gençler İçin Batı Felsefesi*, (Çev: Devrim Çetinkasap), Türkiye İş Bankası Yayınları (1. Baskı): İstanbul. İSNB: 978-9944-88-327-6
- HANÇERLİOĞLU, Orhan (2000)**, *Felsefe Sözlüğü*, Remzi Kitabevi Yayınları: İstanbul.
- KANDINSKI, Vasili (1993)**, *Sanatta Zihinsellik Üstüne*, (Çev: Tevfik Turan), Yapı Kredi Yayınları (1. Baskı): İstanbul.
- NERET, Gillnes (2007)**, *Rodin*, (Çev: Selva Suman), Taschen ve Remzi Kitabevi Yayınları: İstanbul. İSNB: 978-975-14-1143-3
- USMAN, Erkin (13.12.2013)**, *Rodin'in Düşünen Adam heykeli nereye konmuş?* http://www.yeniasir.com.tr/Yazarlar/erkin_usman/2013/12/13/rodinin-dusunen-adam-heykeli-nereye-konmus, (03.02.2014).

Şekil Kaynakça

- Rodin, August, *Cehennem Kapısı*, 03.04.2014
<http://www.musee-rodin.fr/en/collections/sculptures/gates-hell>
- Rodin, August, *Cehennem Kapısı* (Ayrıntı), 03.04.2014
[http://en.wikipedia.org/wiki/File:Le_penseur_de_la_Porte_de_lEnfer_\(mus%C3%A9e_Rodin\)_4528252054.jpg](http://en.wikipedia.org/wiki/File:Le_penseur_de_la_Porte_de_lEnfer_(mus%C3%A9e_Rodin)_4528252054.jpg)
- Rodin, August, *Düşünen Adam*, 03.04.2014
<http://www.drbaran.org/?p=1672>
- Rodin, August, *Düşünen Adam*, 03.04.2014
<http://twicsy.com/i/KM4Vtc>